

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE “CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Mihai-Ștefan DINU

Cristian BĂHNĂREANU

**ACTUALITĂȚI ȘI PERSPECTIVE
ÎN POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE
ȘI APĂRARE**

Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”
București, 2006

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DINU, MIHAI-ȘTEFAN

Actualități și perspective în politica europeană de securitate și apărare / Mihai-Ștefan Dinu, Cristian Băhnăreanu. – București : Editura Universității Naționale de Apărare “Carol I”, 2006
Bibliogr.
ISBN (10) 973-7854-59-4 ; ISBN (13) 978-973-7854-59-9

I. Băhnăreanu, Cristian

355.45

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS

ISBN (10) 973-7854-59-4
ISBN (13) 978-973-7854-59-9

CUPRINS

Argument	5
Capitolul 1 - Dimensiunea de securitate și apărare europeană	7
1.1. Mediul de securitate european.....	7
1.2. Necesitatea unei Politici Europene de Securitate și Apărare.....	12
Capitolul 2 - Cadrul politic, instituțional și instrumental al Politicii Europene de Securitate și Apărare (PESA)	15
2.1. Elemente componente ale PESA.....	15
2.2. Apariția Strategiei de Securitate și a Constituției Europene. Implicații în domeniul PESA.....	17
Capitolul 3 - Operaționalizarea PESA	20
3.1. Aspecte militare.....	20
3.1.1. Misiuni în cadrul PESA.....	20
3.1.2. Grupuri de luptă.....	25
3.2. Aspecte bugetare.....	31
Capitolul 4 - Politica Europeană de Securitate și Apărare în 2005. Tendințe	35
Concluzii și propuneri	39
Bibliografie	42

ARGUMENT

Europa este, astăzi, scena unor transformări de anvergură, în urma procesului de extindere a Uniunii Europene. Departe de a fi un proces facil, realizarea proiectului unității europene a căpătat vigoare, mai ales după impunerea Uniunii Europene ca organizație politico-economică, cele mai importante progrese înregistrându-se în aceste domenii. Însă, numai cooperarea politică și economică nu pot asigura o comunitate de state viabilă.

Drepturile fundamentale, democrația parlamentară sunt, de asemenea, baze ale identității Europei de astăzi, care tind spre o “comunitate de valori” general acceptată, în strânsă legătură cu identitățile naționale și regionale. Ideea unei Europe unite poate fi viabilă numai prin cooperare. Pentru a se evita apariția fragmentării, dezordinii și conflictului de orice fel (social, economic, politic, etnico-religios, militar) și a se realiza o coeziune viabilă, prin cooperare și solidaritate, au căpătat contur o identitate politică, economică, juridică, de securitate și apărare.

O privire retrospectivă asupra istoriei continentului european ne dezvăluie că, astăzi, acesta traversează o perioadă caracterizată de pace și un nivel ridicat de stabilitate. Poate că lecțiile celui de-al Doilea Război Mondial sau poate strânsa cooperare a reprezentanților continentului european cu Statele Unite ale Americii și NATO în domeniul securității europene au eficientat în păstrarea păcii și a stabilității în Europa.

Perioada imediat următoare încheierii Războiului Rece a pus, însă, la grea încercare pacea și stabilitatea în Europa.

Amenințarea unor atacuri masive cu arme convenționale și nucleare, amenințare specifică epocii bipolare, a fost înlocuită cu o întregă gamă de riscuri care amenințau stabilitatea Europei. Conflictelor din Balcani din anii '90 au demonstrat slăbiciunile guvernelor europene în ceea ce privește încercările acestora de a acționa singure. SUA nu puteau interveni într-o criză regională aflată pe continent european, astfel că s-au deschis oportunități mult mai potrivite pentru factorii decizionali europeni de a lua atitudine.

Experiența dureroasă a Balcanilor a impulsionat guvernele europene de a stabili o politică externă comună. Aceasta le-ar fi înlesnit acțiunile comune viitoare, în cazul unor eventuale crize. Astfel, în 1999, s-a căzut de acord asupra unei politici de apărare a Uniunii Europene care să vină în sprijinul politicii externe comune. Se creau, prin aceasta, instrumente care permiteau Comunității să-și promoveze pașnic setul comun de valori, apărându-și, în același timp, interesele comune.

Capitolul 1 DIMENSIUNEA DE SECURITATE ȘI APĂRARE EUROPEANĂ

1.1. Mediul de securitate european

Putem aprecia că mediul de securitate european a cunoscut, în ultima jumătate a secolului XX și începutul secolului XXI, trei stări majore:

- cea care a urmat imediat celei de-a doua conflagrații mondiale, caracterizată în special de confruntarea Est-Vest, în ceea ce s-a numit Războiul Rece. Principala amenințare era constituită în atacuri masive declanșate între cele două părți cu arme convenționale și nucleare;

- în perioada ulterioară încheierii Războiului Rece, mediul de securitate european a fost modelat de conflictele din spațiul fostei Iugoslavii și măsurile adoptate în direcția rezolvării acestora prin cooperarea dintre principalii actori europeni și NATO.

În ceea ce privește spațiul ex-iugoslav, trebuie să menționăm că, în prezent, regiunea imediat învecinată României este mai stabilă și mai sigură decât în anii trecuți¹. Dezintegrarea Iugoslaviei a condus la crearea de noi state independente, al căror număr va spori, probabil, cu încă două:

- *Muntegru* - în luna mai 2006 a fost prevăzut un referendum, iar toate prognozele indică dorința de independență față de Serbia;

- *Kosovo* - statutul provinciei rămâne, încă, incert fără o

---

¹ Nu trebuie să uităm faptul că zona sud-estică a continentului a fost considerată vreme îndelungată “butoiul cu pulbere al Europei”, aici găsim nu numai sursa unor crize regionale de durată, dar și a unor conflagrații mondiale.

decizie clară. O eventuală decizie pentru independență poate crea un precedent periculos pentru alte regiuni aflate în situații similare, gen Cecenia și Transnistria.

Se apreciază că, în cadrul particular la Balcanilor de Vest, independența acestor două state ar putea însemna un sprijin real pentru sporirea stabilității regiunii și, poate, un motiv pentru Serbia de a coopera într-un mod mai puțin reținut.

Din punct de vedere al stabilității, statele din regiune pot fi împărțite în trei categorii:

- România și Bulgaria, care sunt deja membre NATO și le mai desparte doar o “jumătate de pas” de accesarea în Uniunea Europeană, este primul grup de state, cel mai stabil.

- Al doilea grup, constituit de state precum: Croația, Macedonia și Albania.

- Cel mai sensibil grup de state dintre toate este cel în care putem include Serbia și Bosnia-Herțegovina. Aici trebuie concentrată toată atenția și eforturile, acest grup nefiind unul stabilizat complet – Bosnia se află în cel de al zecelea an sub conducere internațională pe propriul teritoriu, iar această perioadă este, în opinia multor specialiști, una destul de mare. Trebuie notat, deci, că acest ultim grup deține cel mai mare potențial de instabilitate în zonă.

- atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, de pe teritoriul SUA, și, mai apoi, atentatele de pe continentul european, de la Madrid și Londra, au constituit factorii principali ce au dus la recunoașterea în spațiul european a unor noi tipuri de amenințări. Prin urmare, apariția unor răspunsuri adecvate din partea factorilor decizionali a devenit o necesitate prioritară.

Procesul globalizării aduce cu sine atât răspândirea valorilor democratice, cât și perspectiva unor amenințări combinate, precum: dezvoltarea terorismului, în condițiile

preexistenței conflictelor regionale, organizații criminale ce achiziționează arme de distrugere în masă, posibile conlucrări între elemente fundamentaliste, colaboraționiste și organizații criminale internaționale etc.

Astăzi, problemele demografice ale lumii contemporane, impunerea și menținerea păcii, răspândirea inegală a resurselor, dezvoltarea și proliferarea tehnologiei și armelor ce dispun de o mare capacitate de distrugere, crima organizată, terorismul și, nu în ultimul rând, problemele de mediu sunt provocări ce le considerăm majore pentru actuala stare a mediului de securitate, cu atât mai mult cu cât acestea pot constitui factori favorizanți ai conflictelor regionale.

Putem aprecia că suntem și vom fi martorii unei explozii demografice fără precedent. Populația planetei, estimată la nivelul anului 1600 la 545 milioane, a crescut la 2,4 miliarde de locuitori în 1950, ajungând în 2005 la peste 6 miliarde de indivizi, iar pentru anul 2050 se apreciază că va crește cu până la 50%². Această evoluție, coroborată cu răspândirea inegală a resurselor, va provoca, probabil, dezechilibre la nivelul securității, prosperității și stabilității, din cauza mișcărilor de populație dinspre zone lipsite de resurse către alte regiuni ce dispun de rezerve suficiente. Studiile ce analizează legătura directă dintre tendințele demografice și starea de stabilitate³ au indicat o corelație între gradul de prosperitate și rata natalității. Astfel, în statele cu un grad ridicat de prosperitate și securitate se înregistrează, paradoxal, o scădere a populației (de exemplu, Germania are cea mai scăzută

² www.theglobalist.com/StoryId.aspx?StoryId=4629.

³ Sarcinschi, Alexandra, *Security between objective and subjective. The social representation of security in Romania and Europe*, comunicare susținută în cadrul celei de a 4-a Conferințe Internaționale "Strategy 2005" organizată de Institutul Elen de Studii Strategice, Atena, 3-4 noiembrie 2005.

rată a natalității: 8,45 nașteri la mia de locuitori).

Lupta pentru accesul și controlul resurselor și piețelor mondiale a fost deseori generatoare de tensiuni și conflicte. Alături de această competiție, manifestările de intoleranță în ceea ce privește aspectele religioase sau etnice constituie alte surse de instabilitate, în special la nivel regional, în condițiile în care procesul de globalizare conduce spre formarea unor medii multiculturale. Așadar, creșterea influenței unei anumite culturi, depășind spațiul de origine, poate naște o serie de resentimente. După părerea noastră, cele trei mari religii monoteiste (creștină, islamică și iudaică) pot fi adesea transformate în cauze ale unor conflicte, deși adevărata rațiune pare a fi, mai degrabă, diversitatea interpretărilor aduse textelor religioase ale fiecăreia.

Riscul unor conflicte interreligioase există, însă nu poate fi ignorată nici apariția unor tensiuni între denominații mai vaste, cum ar fi susținătorii religiei și cei ai secularismului, influența curentelor seculare asupra vieții "cetății" înregistrând creșteri semnificative în ultimele decenii, în special în Europa. Drumul spre conflict este ușor de parcurs atunci când sunt implicate aspecte identitare, sensibile la orice influență externă percepută drept agresivă. În alte cazuri, drepturile fundamentale ale omului sunt lezate în mod direct, mai ales acolo unde ideologiile totalitare încă există, precum țările aflate în vecinătatea estică a frontierelor actualului spațiu euro-atlantic. Acest fapt duce la menținerea unor tensiuni între diferite segmente minoritare și cel major de populație, mărindu-se astfel riscul apariției unor conflicte ce pot afecta securitatea și stabilitatea construcției europene.

Crima organizată reprezintă o amenințare imediată la adresa securității Europei. "Sindicatul drogurilor", prin extinderea activităților în zona traficului de arme, de materiale

nucleare, pot dezvolta facil legături cu organizații teroriste. Pentru a lupta eficient împotriva crimei organizate și a terorismului care a cauzat tragediile din New York, Istanbul, Madrid sau Londra, trebuie extinsă cooperarea dintre guvernele democratice. Accesul comun la informațiile privind activitățile criminale sau teroriste, cooperarea între organele judiciare și forțele de poliție precum și monitorizarea comunicațiilor și a tranzacțiilor monetare sunt esențiale pentru asigurarea succesului în această luptă⁴.

Procesul de extindere constituie o parte a răspunsului Uniunii Europene la provocările contemporane, un efort de consolidare a stabilității politice și securității economice. Dezechilibrele existente la momentul actual în lume pot fi corectate prin furnizarea unui nivel mai înalt de securitate, prosperitate și stabilitate, astfel încât manifestări de genul crimei organizate sau terorismului să fie cât mai rar sau deloc prezente.

Cu toate că principalul actor, ca formă de organizare, pe scena internațională este statul-națiune, majoritatea provocărilor amintite anterior acționează, prin natura lor, la nivel supranațional. Prin urmare, planul discuției se mută de la nivelul instituțiilor și organizațiilor de securitate statale la nivelul celor internaționale: ONU, NATO și UE.

ONU se află, încă, într-un proces de reflecție asupra menirii sale, dorindu-se îndepărtarea de imaginea arbitralului pasiv pentru asumarea rolului de forță operațională. Îi lipsește, însă, o structură managerială adecvată și implicarea politică a națiunilor membre pentru a furniza resurse și instrumente în scopul îndeplinirii acestui rol.

---

⁴ Mureșan, Mircea, *Strategii inteligente de contracarare a terorismului*, în Impact Strategic, nr. 3, 2005, p. 12.

NATO rămâne piatra unghiulară a stabilității euro-atlantice, apărarea colectivă constituind nucleul de care depinde securitatea spațiului. UE s-a dovedit până acum un bun model de organizare cu formă supranațională de guvernare, deși s-au manifestat unele curențe la nivelul cetățeanului. Procesele de extindere în paralel ale acestor două organizații au dus la lărgirea spațiului european, astfel încât la frontierele sale se află Ucraina, Republica Moldova, țările fostului spațiu iugoslav, regiunea Caucazului, a Mării Caspice și un segment important al Orientului Mijlociu Extins. Întreg acest spațiu este departe de a fi unul stabil, care să poată contribui la securitatea și stabilitatea europeană. Această realitate a dus la necesitatea stabilirii unei agende de securitate cu elemente comune a celor două organizații, fiecare având punctele sale forte și reușind să ofere avantaje specifice. Plasarea în vecinătatea imediată a spațiului european și euro-atlantic a acestor regiuni instabile face absolut necesară conlucrarea celor două organizații, în scopul realizării obiectivelor politico-strategice comune.

1.2. Necesitatea unei Politici Europene de Securitate și Apărare

Politica de securitate europeană a fost dezvoltată, după anii '90, în cadrul Uniunii Europei Occidentale (UEO), NATO și UE, atunci când UEO adoptă misiunile de tip "Petersberg", în scopul gestionării unor eventuale destabilizări în Europa de Est. Acest tip de misiuni le includ pe cele umanitare și de salvare, de menținere a păcii și cele ale forțelor combatante în gestionarea crizelor, inclusiv impunerea păcii⁵.

La Summit-ul NATO de la Berlin (1996) s-a decis crearea unei Identități Europene de Securitate și Apărare, un

---

⁵ Vezi articolul 17 al Tratatului Uniunii Europene, <http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/selected/livre106.html>.

“stâlp” european în cadrul NATO, ce permitea țărilor europene să acționeze militar acolo unde NATO ar fi fost limitată. Pentru aceasta, UE avea posibilitatea de a utiliza capacitățile militare ale NATO (Acordul Berlin-plus⁶).

Mai mult, prin Tratatul de la Maastricht (1992)⁷ se pun bazele Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC), baze aprofundate, în 1999, prin Tratatul de la Amsterdam⁸. Obiectivele comune ale PESC întăreau dorința și voința UE de a: apăra interesele fundamentale și independența Uniunii; întări securitatea Uniunii; păstra pacea și întări securitatea internațională și, nu în ultimul rând, consolida democrația, domnia legii și respectarea drepturilor omului. Procesul decizional în cadrul PESC era astfel îmbunătățit, furnizându-se strategii comune în domenii unde statele membre aveau interese majore.

Semnarea Tratatului de la Maastricht a dus la crearea unei forțe armate comune, prin semnalul dat de Germania și Franța, care înființau EUROCORPS⁹, considerat un prim pas spre edificarea unei apărări europene autonome. Tratatul de la Amsterdam a produs schimbări pragmatice, prin crearea unei Celule de planificare și analiză politică, înființarea poziției de Înalt Reprezentant pentru PESC și acordul pentru implementarea măsurilor și extinderea cooperării între UE și UEO în domeniul managementului crizelor. S-a considerat că aceste măsuri restrâng aria PESC de răspuns la crize, preferându-se disocierea diplomației de aspectele pur militare.

În septembrie 2001, Parlamentul european a elaborat o rezoluție ce prevedea stabilirea unei politici europene comune

⁶ www.nato.int/shape/news/2003/shape_eu/se030822a.htm.

⁷ Vezi Tratatul de la Maastricht (sau Tratatul UE), http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/dat/EU_treaty.html.

⁸ Vezi Tratatul de la Amsterdam, <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html>.

⁹ EUROCORPS - A Force for The European Union and The Atlantic Alliance, www.eurocorps.org.

în materie de securitate și de apărare, care includea și misiunile de tip “Petersberg”. S-a manifestat, însă, tendința de estompare a distincției dintre securitate și apărare, prin reafirmarea conceptului de apărare, în sensul apărării teritoriale, eliminându-se, în acest fel, orice interpretare în sensul unei eventuale concurențe cu NATO, care rămâne, după cum am afirmat mai sus, fundamentul apărării colective.

În asemenea condiții, s-a simțit nevoia implementării unei Politici Europene de Securitate și Apărare (PESA) comune, care să permită UE să se afirme ca actor major în politica internațională. În acest sens, unele state membre au luat măsuri de restructurare a forțelor armate și de înzestrare cu echipamente adecvate, chiar comune, în perspectiva înființării unei Forțe de Reacție Rapidă europeană, așa cum s-a hotărât în cadrul consiliilor europene de la Cologne și Helsinki.

Conferința asupra angajării capacităților din anul 2000 constituie prima etapă concretă în acest sens. Aici se afirmă faptul că o politică europeană comună în materie de securitate și apărare nu constituie un scop în sine, ci un instrument de politică externă al UE. Astfel, eventualele crize trebuie soluționate în primul rând prin mijloace civile, fără a se exclude, însă, utilizarea forței armate, atunci când mijloacele diplomatice și-au atins limitele. Apelul la instrumentul militar trebuie să se facă în acord cu principiile fondatoare ale UE și cu constituțiile statelor membre, precum și cu principiile Cartei ONU sau ale OSCE. Mai mult, în conformitate cu dreptul internațional, utilizarea forței armate necesită un mandat ad-hoc al Consiliului de Securitate al ONU. În cazul absenței mandatului, posibil din cauza unui blocaj în cadrul Consiliului de Securitate, se consideră că Uniunea Europeană nu poate interveni militar, cu excepția unor cazuri de urgență, la apelul expres al secretarului general al Națiunilor Unite.

Capitolul 2

CADRUL POLITIC, INSTITUȚIONAL ȘI INSTRUMENTAL AL POLITICII EUROPENE DE SECURITATE ȘI APĂRARE (PESA)

Politica Europeană de Securitate și Apărare constituie un important concept politico-militar al UE, dezvoltat în cadrul celui de-al doilea pilon al Uniunii – Politica Externă și de Securitate Comună (PESC). Figura nr. 1 ilustrează sugestiv cei trei piloni pe care se clădește Uniunea Europeană.

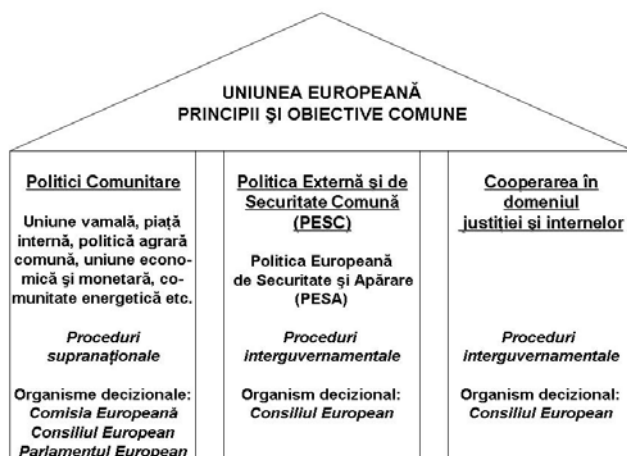

Figura nr. 1: Cei trei piloni ai UE

2.1. Elemente componente ale PESA

Principalele elemente ale PESA care contribuie la fundamentarea și operaționalizarea dimensiunii de securitate și apărare a Uniunii Europene sunt:

- Agenția Europeană de Apărare (European Defence Agency - EDA);
- Forța de Reacție Rapidă Europeană (European Rapid

Reaction Force - ERRF);

- Forța de Jandarmerie Europeană (European Gendarmerie Force - EGF);
- Grupurile de luptă ale UE (European Union battle groups);
- Institutul UE pentru Studii de Securitate (European Union Institute for Security Studies - EUISS).

Ca organisme politice și militare permanente au fost stabilite:

- *Comitetul Politic și de Securitate* – compus din reprezentanți permanenți cu rang de ambasadori, ce are competența de a trata ansamblul problemelor PESA. În cazul unor operații militare de gestionare a crizelor, sub autoritatea Consiliului, Comitetul va exercita controlul politic și va stabili direcțiile strategice ale acestora;

- *Comitetul Militar al UE* – alcătuit din șefii de state majore ale armatelor, reprezentați prin delegații lor permanenți. Atribuțiile principale ale acestuia vizează: acordarea avizului militar și formularea de recomandări destinate COPS (*Comitetul Politic și de Securitate*), furnizarea de instrucțiuni militare pentru Statul Major al UE. Președintele Comitetului va asista la sesiunile Consiliului, atunci când se iau decizii cu implicații în domeniul apărării;

- *Statul Major Militar al UE* – cu competențe militare în sprijinul PESA, îndeosebi în ceea ce privește conducerea operațiilor militare de gestionare a crizelor, conduse de UE. Acesta este însărcinat cu analiza situațiilor și planificarea strategică pentru misiuni de tip “Petersberg”, inclusiv cu identificarea forțelor europene naționale și multinaționale.

2.2. Apariția Strategiei de Securitate și a Constituției Europene. Implicații în domeniul PESA

Strategia de Securitate Europeană¹⁰, elaborată de Înalțul Reprezentant al PESC, Javier Solana, este documentul ce trasează liniile directoare ale strategiei de securitate internă și internațională a Uniunii Europene. Cunoscută și sub numele de “O Europă sigură într-o lume mai bună”, strategia a fost aprobată, în 12 decembrie 2003, de către Consiliul European de la Bruxelles. Privit de către mulți specialiști drept un răspuns la Strategia de Securitate Națională a SUA din septembrie 2002, documentul afirmă că, pentru asigurarea unei securități europene eficiente, într-o lume din ce în ce mai mult cuprinsă de procesele globalizării, este imperios necesară existența unei cooperări strânse atât în cadrul european, cât și dincolo de acesta, deoarece “nici o națiune nu este astăzi capabilă de a face față provocărilor complexe”¹¹. Aspectul provocărilor este punctual, strategia identificând drept amenințări majore la adresa Europei:

- terorismul;
- proliferarea armelor de distrugere în masă;
- conflictele regionale;
- statele decăzute;
- crima organizată.

Uniunea Europeană va acționa activ pentru asigurarea securității și promovarea propriilor valori, prin:

- extinderea zonei de securitate în vecinătatea Europei;
- întărirea ordinii internaționale;
- adoptarea de răspunsuri adecvate la amenințările enunțate.

Putem afirma că PESA a fost definită și dezvoltată pe

bazele provocărilor și amenințărilor (așa cum au fost) evaluate la nivelul anilor '90. Însă, de la acel moment, multe concepte din domeniul securității au suferit modificări. După 11 septembrie 2001, amenințările majore la adresa securității nu mai sunt definite în Europa după criteriul riscului de conflict între state sau grupuri etnice, ci de nivelul insecurității globale, unde se manifestă riscuri mult mai greu de definit, de identificat, cum ar fi cele legate de organizații teroriste internaționale, folosirea armelor de distrugere în masă etc. Acestea pot produce mutații, devieri de la sensul tradițional al misiunilor duse în managementul crizelor.

Mai mult, proiectul de Constituție europeană¹² nu lărgeste aria misiunilor de tip “Petersberg”, acestea rămânând concentrate în sfera misiunilor umanitare ce au ca scop evitarea apariției unor conflicte regionale. Propunerile de a adăuga operațiile de dezarmare și asistență militară, pentru prevenirea conflictelor și a stabilizării post-conflict, par mai degrabă clarificări aduse misiunilor de tip “Petersberg”, și nu extinderi ale acestora. De asemenea, planurile promovate în timpul președinției spaniole pentru reconfigurarea PESA au fost contestate, în mod repetat, atât de Marea Britanie, cât și de alți membri, în opinia cărora lupta armată împotriva terorismului trebuie să rămână, în continuare, responsabilitate NATO. Astfel, contraterorismul nu a fost adăugat misiunilor de tip “Petersberg”, ci a fost redactat un pasaj în cadrul Constituției, conform căruia misiunile de acest tip “pot contribui la lupta împotriva terorismului”¹³.

Așa cum reiese și din Strategia de Securitate Europeană, Uniunea nu dorește să folosească forța armată împotriva terorismului, drept acțiune în scop preventiv. UE se pronunță

¹⁰ European Security Strategy, *A Secure Europe in a Better World*, Brussels, 12 December 2003, ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf.

¹¹ Ibidem, p. 1.

¹² *Treaty establishing a Constitution for Europe*, <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/JOhtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:EN:HTML>.

¹³ *Constituția Europeană*, în Secțiunea a II-a “The Common Security and Defence Policy”, articolul III-309(1).

mai degrabă în favoarea flexibilității, ce ar permite unor mici grupuri de luptă să ducă operații militare punctuale și eficiente. Aspectul flexibilității a condus și la ideea unei cooperări structurate între membri, în funcție de capacitățile militare ale fiecăruia și adecvarea acestora la misiunile de îndeplinit. Aplicarea acestui principiu, care prezintă similitudini cu Forța de Răspuns a NATO, trebuie finalizată până în anul 2010. Unii specialiști presupun că această cerință va fi realizată cu 2-3 ani mai devreme, pentru a servi drept stimul și model pentru membri care sunt în proces de dezvoltare a capacităților.

Capitolul 3 OPERAȚIONALIZAREA PESA

3.1. Aspecte militare

3.1.1. Misiuni în cadrul PESA

Începând cu Summit-ul de la Saint Malo din decembrie 1998, UE și-a manifestat disponibilitatea de a desfășura autonom misiuni de gestionare a crizelor. În iulie 1999, la Cologne, Consiliul European decidea că “Uniunea trebuie să dispună de capacități de acțiune autonomă, susținută de forțe militare credibile, mecanisme decizionale pentru folosirea lor și pregătirea de a răspunde adecvat crizelor internaționale fără a afecta acțiunile NATO”¹⁴. Această capacitate nu a putut fi pusă în practică mai devreme de anul 2003, când UE a lansat patru operații sub auspiciile PESA – așa-numitele misiuni “Petersberg” –, trei în Europa și una în Africa:

- EUFOR CONCORDIA – prima operație militară lansată la 31 martie 2003 în FRI a Macedoniei, la cererea președintelui Boris Trajkovski, în scopul stabilizării și implementării efective a Acordului de la Ohrid. Această operație a succedat misiunea de menținere a păcii „Allied Harmony” a NATO. În această misiune, încheiată la 15 decembrie 2003, s-au folosit capacități NATO.

- ARTEMIS – operație militară în R.D. Congo, lansată la 12 iunie 2003, în scopul stabilizării și îmbunătățirii situației umanitare din Bunia. Misiunea s-a încheiat la 1 septembrie același an, fiind prima misiune sub comandă UE fără asistența NATO.

- EUPOL PROXIMA a UE în FRI a Macedoniei a înlocuit operația EUFOR CONCORDIA la 15 decembrie 2003.

---

¹⁴ The Council of the European Union, European Security and Defence Policy, http://ue.eu.int/cms3_fo/showPage.asp?id=261&lang=EN&mode=g.

Misiunea de poliție a vizat monitorizarea, asistența și antrenarea forțelor de poliție macedonene pentru a lupta împotriva crimei organizate, precum și promovarea standardelor polițienești europene. Operația a fost finalizată la 14 decembrie 2005.

- EUJUST THEMIS – lansată la 16 iulie 2004 în Georgia, cu o durată de un an, a fost prima misiune de impunere a legii (rule of law mission) a UE. Operația a avut ca obiectiv sprijinirea autorităților pentru a face față proceselor de reformă, în special în sistemul judecătoresc.

În ultimii ani, Uniunea Europeană s-a implicat în mult mai multe misiuni și a devenit o parte importantă a eforturilor internaționale de securizare și reconstrucție a statelor și regiunilor „turbulente”. UE desfășoară, în prezent, 11 astfel de operații în Balcanii de Vest, Caucazul de Sud, Orientul Mijlociu, Africa și Asia de Sud-Est¹⁵:

- EUFOR Althea – operație militară a UE în Bosnia-Herțegovina, lansată la 2 decembrie 2004 odată cu transferul către UE a autorității forțelor SFOR ale NATO. Misiunea vizează îmbunătățirea rezultatelor obținute pe calea integrării, în cadrul Procesului de Stabilizare și Asociere, prin asistență acordată autorităților țării.

- EUPM – la 1 ianuarie 2003 a fost inițiată, în Bosnia-Herțegovina, prima misiune de poliție a UE, prin preluarea atribuțiilor forțelor internaționale de poliție ale ONU. Operația are ca obiectiv susținerea și dezvoltarea structurilor de poliție ale țării prin activități de monitorizare, asistență și inspecție în deplin acord cu practicile europene și internaționale.

- EUPAT – misiune de poliție, lansată la 15 decembrie 2005, ce a urmat operației PROXIMA din FRI a Macedoniei. Misiunea, prevăzută a avea o durată de șase luni, vizează asistență și sprijin pentru dezvoltarea unei structuri de poliție

¹⁵ European Security and Defence Policy (ESDP), EU Operations, <http://ue.eu.int/showPage.asp?id=268&lang=en&mode=g>.

profesioniste, bazată pe standardele europene din domeniul polițienesc.

- EUPOL COPPS – misiune de poliție în teritoriile palestiniene, lansată la 1 ianuarie 2006, pe o perioadă inițială de trei ani. Obiectivul operației este sprijinirea autorităților și Poliției Civile Palestiniene în vederea reformării sectorului de securitate și justiție.

- EU Border Assistance Mission Rafah – misiune de monitorizare a frontierei dintre Israel și Palestina (punctul de trecere Rafah). Faza operațională a misiunii a început la 30 noiembrie 2005 și va avea o durată de un an.

- EUJUST LEX – misiune integrată de instaurare a statului de drept în Irak, lansată la 1 iulie 2005, la solicitarea guvernului de tranziție. Operația, programată pe o perioadă de un an, are ca scop antrenarea integrată în domeniul conducerii și drept penal a unor reprezentanți ai sistemului judecătoresc, poliție și penitenciar.

- EUPOL Kinshasa – în octombrie 2003, R.D. Congo a solicitat asistență UE pentru a înființa o unitate integrată de poliție. Rolul EUPOL în această misiune, ce a devenit pe deplin operațională în 30 aprilie 2005, este de a monitoriza, instrui și consilia această unitate.

- EUSEC DR Congo – începută la 8 iunie 2005, misiunea de consiliere și asistență pentru reformă în domeniul securității în R.D. Congo. Operația va avea o durată de 12 luni.

- EU Support to AMIS II (Darfur) – la solicitarea Uniunii Africane, UE a hotărât, în 18 iulie 2005, să se implice în acțiuni civil-militare de sprijinire a eforturilor politice, militare și de poliție ale misiunii africane de soluționare a crizei din Darfur (Sudan).

- Aceh Monitoring Mission - AMM – Uniunea Europeană, alături de unele țări din ASEAN și Norvegia și Elveția, a lansat, la 15 septembrie 2005, misiunea de monitorizare în Aceh (Indonezia). Scopul operației este de a

supraveghea implementarea acordului de pace între guvernul indonezian și Mișcarea Aceh de Eliberare (Free Aceh Movement - GAM).

- EU Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine – misiune de asistență la frontiera dintre Moldova și Ucraina, inițiată la 1 decembrie 2005. Operația, cu un mandat inițial de doi ani, are ca obiectiv sprijinirea eforturilor de prevenire a activităților de contrabandă, trafic și fraudă, prin instruirea și îmbunătățirea capacității serviciilor vamale și de frontieră.

De asemenea, UE a demarat, la cererea ONU, la 23 martie 2006, procesul de planificare și pregătire pentru o posibilă operație de sprijinire (DRC - EU operation in support of MONUC) a misiunii ONU din Kinshasa (R.D. Congo).

Costurile estimative ale celor 11 misiuni angajate de Uniunea Europeană însumează circa 140 milioane de euro, un efort financiar semnificativ îndreptat atât spre îndeplinirea obiectivelor operațiilor respective, cât și pentru operaționalizarea și dezvoltarea capacităților militare europene.

Denumire misiune	Hotărârea Consiliului UE	Costuri (mil. euro)
EUFOR ALTHEA	Council Joint Action 2004/570/CFSP	71,70
EUPM	CJA 2004/837/CFSP	17,41
EUPAT	CJA 2005/826/CFSP	1,50
EUPOL COPPS	CJA 2005/797/CFSP	6,10
EU BAM Rafah	CJA 2005/889/CFSP	7,60
EUJUST LEX	CJA 2005/190/CFSP	10,00
EUPOL Kinshasa	CJA 2004/847/CFSP	4,37
EUSEC DR Congo	CJA 2005/355/CFSP	1,60
EU Support to AMIS II (Darfur)	CJA 2005/557/CFSP	2,12
Aceh Monitoring Mission - AMM	CJA 2005/643/CFSP	9,00
EU BAM Moldova/Ukraine	CJA 2005/776/CFSP	8,00
TOTAL		139,40

Mecanismul de finanțare al misiunilor UE este în continuă perfecționare pe măsură ce Uniunea capătă experiență în misiuni de tip “Petersberg”. Acest fapt suscită vii discuții între membrii acesteia. Tratatul Uniunii Europene stipulează că orice costuri operaționale legate de domeniul militar sau de apărare trebuie acoperite de statele membre. Cheltuielile administrative și cele legate de infrastructură din operațiile UE de gestionare a crizelor cu implicații militare rămân responsabilitatea comună a țărilor participante. Doar costurile administrativ-instituționale ce pot apărea în timpul unei misiuni cad în sarcina Comunității Europene.

În prezent, există trei modalități de finanțare a operațiilor de gestionare a crizelor și post-conflict, ce depind de natura operației și de deciziile Consiliului European. Astfel, cheltuielile pot apărea în Bugetul UE¹⁶ la Titlul 19 – Relații Externe, în bugetele individuale ale statelor membre conform principiului costurile “*lie where they fall*”¹⁷ sau, dacă este o operație militară, costurile pot fi divizate între țările participante pe baza unei “chei”, adoptată de comun acord, cu ajutorul căreia se va calcula procentul din PIB ce revine fiecărui contributor (așa-numitul mecanism Athena¹⁸). Anumite cheltuieli comune și “cheia” pot fi negociate în funcție de misiunea angajată.

Costurile individuale, precum cele legate de personal, armament și tehnică, trebuie suportate, la fel ca în NATO, de fiecare membru UE în parte, doritor să participe la o operație militară. Costurile comune includ suport pentru Statele Majore UE, infrastructură, echipament adițional, asistență medicală etc.

¹⁶ *Budget on line*, <http://europa.eu.int/eur-lex/budget/www/index-en.htm>.

¹⁷ Un stat care dorește să participe la o misiune trebuie să susțină financiar menținerea propriilor trupe în teatru ori de câte ori este nevoie.

¹⁸ Council Decision 2004/197/CFSP of 23 February 2004 establishing a mechanism to administer the financing of the common costs of European Union operations having military or defence implications, http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2004/l_063/l_06320040228en00680082.pdf.

3.1.2. Grupuri de luptă

După acordul franco-britanic de la Saint Malo (1998)¹⁹ asupra ideii ca Uniunea să dispună de o capacitate autonomă de acțiune, susținută de o forță militară viabilă, la Summit-ul UE de la Helsinki (1999) a fost lansat Proiectul Helsinki Headline Goal. Acesta enunța obiectivele de atins, până în anul 2003, pentru a se reuși desfășurarea a 60.000 de militari, sprijiniți cu elemente navale și aeriene, în 60 de zile.

Dificultățile întâmpinate, însă, în realizarea unei forțe de asemenea mărime a dus la conturarea unei alte opțiuni, aceea a unei forțe rapide de răspuns în cazul situațiilor de criză, formată din grupuri de luptă (battle groups) de 1.500 de militari. Acest proiect, inițiat de Franța, Germania și Marea Britanie în februarie 2004, a fost aprobat, mai apoi, de miniștrii apărării UE și transformat într-un concept european, ce a fost lansat la Conferința ministerială de angajare a capacităților militare, din 22 noiembrie 2004. Conform documentelor oficiale, Grupurile de luptă vor putea fi angajate în toată gama de misiuni menționate în articolul 17.2 al Tratatului UE, precum și în cele identificate în Strategia de Securitate Europeană, în mod special misiunile de luptă în gestionarea crizelor.

Conceptul UE de “grup de luptă” desemnează o unitate de 1.500 de luptători, unitate ce poate fi formată fie de către o singură națiune, fie de un grup de țări, fără a exista o limită minimă sau maximă a numărului de state ce o alcătuiesc. La constituirea grupurilor de luptă pot participa și țările europene membre NATO care sunt candidate pentru admiterea în UE.

Uniunea, în cazul grupurilor de luptă, vizează următoarele obiective principale:

- să poată decide lansarea unei operații în cinci zile de la aprobarea Consiliului;
- forțele să fie desfășurate în teatru nu mai târziu de

zece zile după decizia UE de a lansa operația.

Pentru a răspunde în caz de criză sau unei solicitări a ONU, UE trebuie să fie capabilă să susțină operații la nivelul a două grupuri de luptă, pentru o perioadă de până la 120 de zile, simultan.

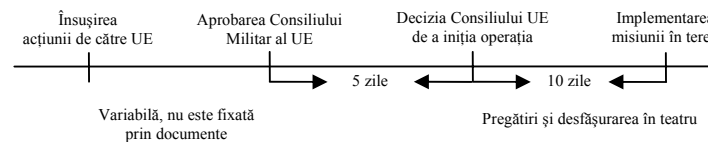

Figura nr. 2: Procesul de operaționalizare al unei misiuni UE

Tot la Conferința din noiembrie 2004, statele membre s-au angajat să constituie 13 grupuri de luptă, primul grup de luptă cu capacitate operațională completă fiind programat în 2007. Cele 13 grupuri inițiale erau:

1. Franța;
2. Italia;
3. Spania;
4. Marea Britanie;
5. Franța, Germania, Luxemburg și Belgia;
6. Franța și Belgia;
7. Germania, Olanda și Finlanda;
8. Germania, Austria și Cehia;
9. Italia, Ungaria și Slovenia;
10. Italia, Spania, Grecia și Portugalia;
11. Polonia, Germania, Slovacia și Letonia;
12. Suedia, Finlanda și Norvegia;
13. Marea Britanie și Olanda.

Pentru a îndeplini criteriile unui grup de luptă, pachetul de forțe trebuie să atingă standardele definite și aprobate de comun acord, trecând printr-un proces de generare a grupului de luptă.

Grupurile de luptă sunt o formă specifică a elementelor de răspuns rapid a UE putând constitui un mijloc eficient de a

¹⁹ Joint Declaration issued at the British-French Summit, Saint-Malo, France, www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?lng=en&id=10212.

furniza capacitățile necesare pentru o operație de răspuns rapid a UE.

Astfel un grup de luptă trebuie să fie un pachet de forțe minim dar eficient, rapid desfășurabil în teatru, capabil de a se susține în timpul operațiilor. Un grup de luptă poate fi de mărimea unui batalion, sprijinit de elemente de sprijin de luptă și de logistică. Este bazat pe principiul multinaționalității, putând fi alcătuit de o singură națiune sau de o coaliție multinațională a statelor membre,

Interoperabilitatea și eficiența militară sunt criteriile de bază în alcătuirea și funcționarea acestora. De asemenea trebuie asociat unui punct de comandă cu capacități precum transport aerian strategic și logistică.

Conceptul de grup de luptă a fost aprobat de către Comitetul Militar al UE în iunie 2004, cu precizarea că există aspecte ce trebuie îmbunătățite sub autoritatea aceluiași Comitet:

- stabilirea numărului de grupuri de luptă necesare, conform obiectivelor din „Headline Goal 2010”;

- dezvoltarea rapidă a unei proceduri de generare a grupurilor de luptă;

- rolul Comitetului Militar în organizarea și desfășurarea de exerciții și antrenamentul grupurilor de luptă;

- realizarea mobilității strategice;

- un plan detaliat în ceea ce privește implementarea conceptului de grup de luptă.

Prioritățile au fost astfel stabilite încât să poată fi dezvoltate standardele militare ce trebuie atinse de către grupurile de luptă, precum și stabilirea unui proces de generare a acestor grupuri.

Termenul de grup de luptă ar putea părea neobișnuit celor nefamiliarizați cu terminologia militară. De obicei un grup de luptă desemna un grup naval alcătuit dintr-o unitate aeriană, nave maritime și submarine aflate sub aceeași

comandă. Grupul de luptă al UE este în mod similar o combinație a diferitelor categorii de forțe. Ar putea fi alcătuit dintr-un batalion de infanterie, cu unități de sprijin ale mai multor arme (ingineri, apărare aeriană, sprijin de foc). Elementele de sprijin de luptă desemnează acele unități a căror misiune principală este de a furniza asistență operațională elementelor luptătoare, trebuie să-și îndeplinească sarcinile de luptă. Elementele de deservire au ca sarcini specifice: administrarea, întreținerea, construcțiile, serviciile medicale și transporturile.

Conform celor afirmate, un grup de luptă împreună cu un comandament al forței ar trebui să fie compus din:

1. Comandamentul Forței – care include conducerea, sprijinul informațional.

2. Grupul de luptă propriu-zis:

- Batalion mecanizat de infanterie:

- Companie de comandă;
- 2 Companii de infanterie mecanizată;
- 1 Companie de infanterie ușoară;
- 1 Companie logistică.

- Sprijin de luptă:

- Companie/Baterie de sprijin al focului;
- 1 Pluton de geniu;
- 1 Pluton de apărare aeriană;
- 1 Pluton de cercetare;
- 1 Pluton (sau echipe) de informații;
- 1 Unitate aeriană de sprijin (elicoptere).

- Deservire:

- 1 Companie de logistică;
- 1 Pluton medical;
- 1 Pluton Poliție Militară.

3. Sprijin operațional și strategic.

- *Elemente aeriene:*

- Transport strategic aerian;

- Transport tactic aerian;
- Suport aerian în zonele de contact;
- Punct îmbarcare/debarcare.
- *Elemente maritime:*
  - Transport strategic maritim;
  - Portavion;
  - Punct de îmbarcare/debarcare.
- *Elemente logistică:*
  - Sprijin deservire;
  - Sprijin echipament;
  - Sprijin medical.
- *Alte elemente:* Forțe speciale

Esențiale în această alcătuire sunt forța de comandă, (sau capacitatea de comandă și control); informațiile integrate; puterea de foc; capacitatea de proiecție a forței; protecția forței și serviciile medicale.

Posibila suprapunere cu inițiativa Alianței, Forța de Răspuns a NATO (NATO Response Force - NRF), nu a scăpat din vedere. De aceea, UE și NATO au demarat un proces de realizare a coerenței și complementarității între grupurile de luptă UE și Forța de Răspuns a NATO. Aceasta înseamnă standarde compatibile, metode și proceduri comune aplicabile oricând. În cazul statelor membre UE și, în același timp, parte componentă sau partener NATO, interoperabilitatea forțelor dezvoltate de statele UE și acțiunile NATO este prima și cea mai importantă responsabilitate a fiecărei țări în parte.

În mod similar grupurilor de luptă, NRF este o grupare avansată de forțe ce include elemente terestre, maritime și aeriene întrunite, multinaționale. Misiunile și mărimea NRF diferă în comparație cu grupurile de luptă ale UE. NRF trebuie să fie capabil de a se angaja în întreaga gamă de misiuni ale Alianței. Componenta terestră a NRF conține forțe la nivel de brigadă (cinci batalioane cu sprijin de luptă necesar). Accentul este pus pe mobilitate, un batalion fiind aeropurtat și alte două

manevrabile aerian. Componenta aeriană trebuie să fie capabilă să ducă până la 200 de misiuni de luptă pe zi²⁰. Elementul maritim va cuprinde un grup de portavioane, forțe amfibii, nave și sprijin și de protecție contra minelor.

Odată cu punerea în aplicare a conceptului de grup de luptă, au ieșit în evidență limitările capabilităților militare ale UE. Astfel, au fost identificate probleme în ceea ce privește capacitatea de transport aerian, monitorizarea teatrului de luptă cu ajutorul dronelor (vehicule aeriene fără echipaj uman), precum și necesitatea îmbunătățirii interoperabilității în cazul echipamentelor și sistemelor de comunicații. Pentru a elimina aceste limitări, eforturile au fost îndreptate în direcția cercetării științifice pentru dezvoltarea tehnologiilor necesare viitoarelor operații de gestionare a crizelor, programul C3 (Comandă, Control și Comunicații) fiind esențial pentru implementarea cu succes a conceptului european de grup de luptă.

În aceste condiții, grupurile de luptă ar putea fi:

- *expediționare* (autonome sau operații întrunite - cu NATO) pentru rezolvarea sau limitarea unei crize;
- *înaintate* - cu misiunea de a deschide drumul unor forțe de menținere a păcii;
- *de intervenție* - în sprijinul unei misiuni deja în desfășurare.

Considerând toate aceste date expuse pe scurt, aspectele interoperabilității, duplicării eforturilor sau complementarității dintre grupurile de luptă ale UE și NRF trebuie revăzute din punct de vedere al desemnării forțelor pentru ambele organizații, existând riscul suprapunerii în cazul statelor ce sunt membre atât NATO cât și UE. Pentru a evita acest fapt este necesar ca națiunile membre să dispună de două grupuri diferite de forțe de reacție rapidă, misiunile acestora pentru ambele grupări de forțe (grupurile de luptă ale UE și NRF) trebuie să

²⁰ Cu o medie de trei misiuni pe zi de avion, această forță ar putea cuprinde până la 70 de aeronave.

fie riguros sincronizate. Astfel, un anumit batalion ar putea constitui nucleul unui grup de luptă în timp ce nu este desemnat pentru NRF. Totuși, până la implementarea definitivă a conceptului de grup de luptă, există posibilitatea ca una dintre organizații să renunțe la capacitățile sau forțele duplicate.

În concluzie, este limpede că UE dorește să-și dezvolte capacitatea de a contribui la pacea și stabilitatea regională și globală. Însă, practica va fi cea care va demonstra dacă grupurile de luptă sunt răspunsul adecvat pentru realizarea acestei dorințe, din moment ce încă există o diferență între voința politică și execuția militară, diferență strâns legată de aspectele bugetare.

3.2. Aspecte bugetare

Atentatele asupra SUA de la 11 septembrie 2001 au constituit un punct de cotitură pentru strategii și analiștii în materie de securitate. Noile strategii și doctrine de securitate elaborate aduc în prim-plan terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, crizele și conflictele declanșate de clivajele etnice și religioase. Armatele lumii au accelerat procesul de reformă al propriilor forțe, profesionalizarea constituind motorul transformării acestora. Complexitatea și proliferarea noilor amenințări la adresa securității internaționale necesită răspunsuri rapide și multifacetate. Astfel, unele misiuni au scăzut în importanță, în timp ce altele au câștigat din ce în ce mai multă însemnătate. Însă, toate aceste noi misiuni și obiective necesită bani, bani și iar bani.

Uniunea Europeană nu face excepție. Aspirațiile de actor important al securității globale necesită bugete mult mai mari, fonduri suportate în principal de țările membre ale Uniunii. Spre exemplu, cele 25 de state membre cheltuie împreună anual circa 200 mld. USD²¹, mai puțin de jumătate

²¹ În 2004, statele UE au cheltuit împreună circa 210 mld. USD față de cele 455 mld. USD ale SUA (sursa: *SIPRI military expenditure database*).

din bugetul militar al SUA, aflat într-o vertiginoasă creștere. Însă, nu aceasta constituie principala problemă, ci faptul că acești bani se cheltuie în mare parte ineficient. Specializarea rolurilor ar trebui să constituie cheia unei dezvoltări a unor capacități militare comune și o gestionare mult mai eficientă a fondurilor și așa limitate.

Deși, după unii specialiști, pe plan mondial se pare că are loc o nouă cursă a înarmărilor la nivelul marilor actori (SUA, China, Rusia) susținută de o sporire neconținută a cheltuielilor militare, Uniunea Europeană este preocupată mai mult de problemele politico-economice și de dezvoltarea instrumentelor sale nonmilitare. Credibilitatea UE, a europenilor în general, în domeniul acțiunilor externe este serios compromisă de nivelul scăzut al cheltuielilor militare. Dacă facem o analiză a bugetelor militare ale statelor UE, putem vedea că Uniunea nu a dat o prea mare importanță creșterii cheltuielilor militare în contextul campaniei declanșată împotriva terorismului internațional. În majoritatea țărilor UE, bugetul militar a scăzut constant de la sfârșitul Războiului Rece chiar și după adoptarea Obiectivelor Globale din 1999 (Helsinki Headline Goals) și evenimentele de la 11 septembrie 2001. Desigur, există și câteva excepții de state implicate nemijlocit alături de SUA în lupta împotriva terorismului, precum:

- Marea Britanie – de la 40.925 în 2000 la 47.401 în 2004, cu un vârf de 51.082 mil. USD în 2003;
- Polonia – de la 3.685 în 2000 la 4.149 mil. USD în 2004²².

De asemenea, sunt de notorietate disputele politico-economice, din cadrul ONU, dintre SUA-Marea Britanie și Germania-Franța, ce se răsfrâng și în domeniul problemelor militare. Bugetele apărării ale Germaniei și Italiei, deși se

²² *SIPRI military expenditure database*, www.sipri.org/contents/milap/milex/mex_database1.html.

mențin la cote ridicate, sunt în scădere moderată. Franța, conform aspirațiilor sale de actor de primă mărime în UE, pare a investi din ce în ce mai mult în dezvoltarea capacităților sale militare. Dacă ne referim la cota parte (*fair share*) cu care ar putea să contribuie țările NATO la securitatea și apărarea comună, atunci constatăm că SUA, în anul 2004, au alocat cu 50% mai mult peste cota stabilită față de Germania și Spania care contribuie cu mai puțin de jumătate din aceasta, 40% și respectiv 30%²³.

Restul statelor membre UE își mențin cheltuielile la un nivel acceptabil, care să le permită continuarea procesului de profesionalizare a propriilor armate și îndeplinirea angajamentelor internaționale asumate. Cele mai noi membre ale UE (Estonia, Letonia, Lituania, Slovacia, Slovenia), ce au aderat în același an, 2004, și la Alianța Nord-Atlantică, trebuie să aducă și să mențină bugetul alocat apărării la un anumit nivel convenit cu NATO. Însă, bugetul combinat al celor zece noi state ale Comunității reprezintă doar 5,8% din cel al celorlalte 15 vechi membre²⁴.

Există, totuși, temerea că presiunea politică internă din fiecare stat european va duce, mai degrabă, la o reducere, decât la o sporire a cheltuielilor militare. Această tendință se datorează faptului că jumătate din țările membre ale Uniunii, inclusiv Marea Britanie, Germania, Franța și Italia, au atins sau chiar au depășit limita maximă a deficitului bugetar permis de Pactul de Stabilitate și Dezvoltare²⁵. Bugetul adoptat de UE pentru perioada 2007-2013 nu oferă perspective încurajatoare în privința implementării și dezvoltării PESA.

De asemenea, stagnarea economică mondială din ultimii

---

²³ Gustav Lindstrom, *EU-US burdensharing: who does what?*, Chaillot Paper no. 82, September 2005, p. 30.

²⁴ Burkard Schmitt, *Defence Expenditure*, February 2005, p. 3.

²⁵ Economic and Financial Affairs, http://europa.eu.int/comm/economy_finance/about/activities/sgp/procedures_en.htm.

ani, resimțită acut și la nivelul UE, poate constitui o altă cauză obiectivă a scăderii cheltuielilor militare. Ceea ce poate părea o reducere a bugetului unei țări UE reflectă de fapt o slăbire a euro, deoarece majoritatea datelor despre cheltuielilor de apărare ale lumii sunt calculate în dolari americani.

Pentru a ușura cooperarea statelor membre în domeniul securității și apărării, oficialii UE au decis constituirea unor organisme specializate. Astfel, obiectivele Agenției Europene de Apărare, înființată prin hotărârea Consiliului European nr. 551 din 12 iulie 2004, vizează: încurajarea guvernelor UE de a cheltui bugetele alocate apărării pentru a întâmpina provocările viitoare, nu amenințările trecute; ajutarea acestora în procesul de identificare a nevoilor comune și promovarea colaborării în scopul găsirii unor soluții comune.

Concluzionând, putem spune că în domeniul Politicii Europene de Securitate și Apărare, numai acțiunea comună, bazată pe o cooperare eficientă și o împărțire echitabilă a costurilor militare, ar putea constitui elementul necesar unei dezvoltări competitive și credibile a componentei militare a UE. Precum declara și Javier Solana, Secretarul General al Consiliului European, numai “dacă acționăm împreună, putem avea mai multă influență”²⁶.

---

²⁶ Interviu cu Javier Solana, Înalțul Reprezentant al PESC, în “ESDP Newsletter”, Issue 1, December 2005, p. 11.

Capitolul 4

POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE ȘI APĂRARE ÎN 2005. TENDINȚE

La Conferința de coordonare a grupurilor de luptă, din 3 noiembrie 2005, Grecia, Bulgaria, România și Cipru s-au angajat să constituie un grup de luptă, sub comandă grecească. Grupul, la care România va contribui cu 1 pluton NBC, 1 pluton PSYOPS și 1 ofițer de stat major, va fi pus la dispoziție în semestrul II a anului 2007. Mai mult, țara noastră intenționează să participe la formarea unui al doilea grup de luptă, alături de Italia și Turcia, ce se preconizează a fi operaționalizat în 2010. Totodată, în cadrul conferinței, conceptul de grupuri de luptă a fost extins prin includerea unui acord cu privire la logistică și aspectele de transport. Pentru viitor, s-a decis pregătirea unei metodologii privind asimilarea lecțiilor învățate. Aceste proiecte, cumulate cu celelalte 13 grupuri de luptă, garantează că, începând din ianuarie 2007, Uniunea Europeană va dispune de capacitățile operaționale necesare pentru a întreprinde operații de reacție rapidă.

Seminarul de la începutul lui noiembrie 2005, găzduit de Cehia, a adus în discuție nivelul strategic al aspectelor legate de procesul de luare a deciziei, precum mandatele naționale asupra cărora trebuie căzut de acord înainte de desfășurarea în teatru a unui grup de luptă.

Concluziile desprinse din aceste întâlniri se vor constitui, probabil, într-o actualizare a dezvoltării conceptului de grupuri de luptă.

În primul său an de existență, Agenția Europeană de Apărare a realizat deja progrese notabile prin decizia de a deschide Piața de Echipament de Apărare. Ea a contribuit astfel la consolidarea bazei tehnologice și industriale de apărare prin înființarea unui regim interguvernamental fundamentat pe

Codul de Conduită al achizițiilor de apărare. Considerăm că aceste inițiative ale UE vor încuraja competiția și industria europeană de apărare și vor furniza, totodată, acces la piețele de apărare ale statelor membre.

În ceea ce privește dezvoltarea capacităților europene civile²⁷, la conferința din 21 noiembrie 2005, miniștrii de externe europeni și-au reafirmat angajamentul ferm pentru realizarea proiectului civil *Headline Goal 2008*. Totodată, s-au subliniat prioritățile viitoare de acțiune și s-au stabilit direcțiile de urmat, iar în final a fost adoptat Planul de Acțiune pentru îmbunătățirea capacităților civile.

Eforturile depuse pentru realizarea proiectului *Headline Goal 2008* s-au concretizat și prin finalizarea Catalogului de Necesari 05. În acest document sunt identificate capacitățile militare și forțele necesare pentru îndeplinirea sarcinilor ce reies din Tratatul Uniunii Europene (articolul 17.2), Strategia de Securitate Europeană și obiectivele stabilite în proiectul *Headline Goal 2010*.

Premisele planificării strategice și scenariile cuprinse în Catalog constituie baza viitoarelor dezvoltări a capacităților militare. Accentul este pus pe forțe cu grad ridicat de interoperabilitate, care pot fi susținute în teatru pe perioade întinse de timp pe baza principiului de rotație a forțelor și sprijin logistic. Conform aceluiași document, statele membre vor fi invitate să-și declare, cu ajutorul Chestionarului *Headline Goal*, cota de participare a fiecăruia la capacitățile Uniunii. Odată stabilită, această cotă va permite acoperirea oricărei sarcini.

În contextul acordului Berlin-plus, relațiile NATO-UE au cunoscut un progres important în direcția dezvoltării parteneriatului strategic în gestionarea crizelor și prevenirea conflictelor, prin cooperarea în Bosnia-Herțegovina.

Primul exercițiu militar în cadrul PESA al Uniunii

²⁷ Cf. <http://ue.eu.int/ueDocs/newsWord/fr/gena/87043.doc>.

Europene (MILEX05) a avut loc la Mont Valérien în perioada 22 noiembrie - 1 decembrie 2005. Aplicația a pus accent pe aspecte militare, fiind totodată prima ocazie în care Baza de operațiuni a UE (EU Operation Headquarters) a fost activată ca parte integrantă a unui exercițiu UE. Reușita MILEX05 a constituit un impuls pentru continuarea planificării următorului exercițiu de gestionare a crizelor al UE din 2006 (CME06). Scopul acestei aplicații, ce se preconizează a avea loc între 25 septembrie - 6 octombrie 2006, este de a evalua capacitatea de acțiune a structurilor de gestionare a crizei ale Uniunii, a noilor concepte și de a valida procesul decizional al UE așa cum este stabilit. De asemenea, în aprilie 2006, a fost planificat și s-a desfășurat un exercițiu de studiu (EVAC06), care a vizat aspecte legate de planificarea și ducerea de către Uniunea Europeană a unei operații de evacuare prin întrebuintarea mijloacelor militare, precum și verificarea modalităților de coordonare cu autoritățile.

Desigur, în acest context pot fi amintite și alte tendințe ce pot constitui elemente ale viitoarelor construcții și dezvoltări a dimensiunii de apărare și securitate a Uniunii Europene, în special a PESA, astfel:

- întărirea cooperării europene în combaterea criminalității organizate, în susținerea apărării democrației și drepturilor omului;

- consolidarea și extinderea în continuare a unei „viziuni comune a unei vecinătăți comune”, prin solidaritatea și sprijinul popoarelor oprimate politic (cazul Belarus);

- promovarea stabilității, valorilor democratice și a securității dincolo de frontierele europene actuale, cu acordarea unei atenții mai mari situației arcului de instabilitate din regiunea Mării Negre;

- adaptarea la fiecare situație în parte, în rezolvarea conflictelor;

- implicarea în demersurile de stabilitate și securitate

prin acțiune și asistență condiționată;

- proiectarea unor politici UE și NATO de asistență bilaterală care să se completeze reciproc, ca și a unor politici regionale care să asigure complementaritatea necesară între instrumentele bilaterale și cele sectoriale deja existente;

- menținerea deschisă a perspectivei integrării europene a statelor din Balcanii de Vest.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

Este evident că inițiativa Uniunii Europene în ceea ce privește dezvoltarea propriei dimensiuni de securitate și apărare nu este una tocmai facilă, ce poate fi finalizată și aplicată pe termen scurt. Probabil că se impune realizarea unui întreg proces de asimilare a lecțiilor învățate, ceea ce va necesita o capacitate sporită de adaptabilitate, atât a structurilor, cât și a procedurilor implicate. Un lucru este cert, și anume că UE a înțeles că o politică europeană de securitate și apărare este deosebit de necesară.

Strategia europeană de securitate și toate celelalte instrumente direct relaționate acesteia pot fi considerate un răspuns la Strategia de Securitate Națională a SUA sau la Conceptul Strategic al NATO, dar nu reprezintă, în fapt, decât dovada că factorii de decizie europeni consideră că dimensiunea de apărare a Europei trebuie dezvoltată și sprijinită cu mijloace și eforturi proprii. Cunoscând toate aceste aspecte, credem că pot fi desprinse câteva concluzii:

1. Datorită puterii sale economice (a doua după SUA), Uniunea Europeană trebuie să-și asume și responsabilități strategice globale. În cooperare cu NATO, UE trebuie să-și consolideze cadrul instituțional și operațional pentru a răspunde adecvat crizelor și conflictelor regionale.

2. Viitorul PESA depinde în mare măsură de acordul celor 25 de state membre asupra unei agende comune privind interesele strategice. Aceasta va însemna în principal: o percepție comună asupra amenințărilor la adresa securității; voință politică pentru a aplica în mod punctual și coerent instrumentele diplomatice, economice și de gestionare a crizelor; îmbunătățirea capabilităților civile și militare existente.

3. Probabil că UE nu dispune încă de instrumente militare adecvate, însă experiența sa în domeniile nonmilitare,

precum comerț extern, dezvoltare, politica privind mediul, cooperare în domeniul poliției, justiției și informațiilor, politica de imigrare și diplomatie multilaterală constituie o bază care contribuie la contracararea amenințărilor tot mai mult nonmilitare.

4. Proiecția securității și stabilității dincolo de granițele Uniunii prin mijloace diplomatice, economice și, în ultimă instanță, militare, reprezintă o inițiativă lăudabilă a UE, ce a cunoscut numeroase progrese. Totuși, câteva semne de întrebare persistă, și anume: Rămâne PESA un instrument de stabilizare a periferiei Europei sau ar trebui extins la scară globală?, Ce misiune dintre categoria celor de tip "Petersberg" ar trebui să aibă prioritate (cele de gestionare a crizelor și reconstrucție post-conflict sau cele de impunere a păcii)? etc. Probabil că viitoarele realități și necesități ale lumii contemporane vor răspunde la aceste întrebări.

5. Divergențele Statele Unite ale Americii - Marea Britanie versus Germania - Franța impietează asupra procesului de edificare a politicii de securitate și apărare europene.

6. În perspectivă este de așteptat că PESA să evolueze în direcția transferului tot mai mare de suveranitate către instituțiile Uniunii Europene, apărarea națională devenind subsidiară celei europene.

7. Adoptarea unei Carte Albe a Securității și Apărării Europene va asigura detalierea obiectivelor politice stabilite în Strategia de Securitate a UE. Astfel vom ști ce resurse vor fi necesare în funcție de amenințările militare cu care se va confrunta Europa în următorii ani. Este nevoie de o voință politică mai mare și o adaptare mai eficientă a procedurilor naționale la cele europene.

8. Constrângerile impuse de resurse cer o abordare mai integrată a apărării. Astfel sunt necesare:

- dezvoltarea unor planuri compatibile ale țărilor europene în ceea ce privește nevoile de apărare, doctrinele

militare și capabilitățile militare necesare acestora;

- o cooperare mai strânsă în domeniile cercetării, dezvoltării și achizițiilor capabilităților militare ce se consideră a avea prioritate;

- dezvoltarea capabilităților naționale în ceea ce privește antrenamentul, sprijinul și găzduirea unităților naționale și multinaționale.

De asemenea, specializarea unor țări în dezvoltarea capabilităților de nișă poate avea un grad mai mare de importanță în cadrul securității colective.

9. Strategia de Securitate Europeană prevede că țările învecinate, candidații sau partenerii UE se pot implica în politici sau operații PESA. România poate avea un aport semnificativ în cadrul operațiilor comune, ținând cont de experiența acumulată în misiunile din spațiul fostei Iugoslavii sau din teatre precum cele din Afganistan și Irak.

10. Politica externă a UE e multifuncțională și se constituie, în principal, din intervenții civile și militare în procesul de gestionare a crizelor. Însă, capabilitățile militare ale UE sunt încă în faza de dezvoltare. România poate să contribuie la efortul de îmbunătățire a acestor capabilități prin furnizarea de forțe, echipamente și pregătire la Forța de Reacție Rapidă a UE. De asemenea, țara noastră poate avea contribuții semnificative la capabilitățile civile pentru prevenirea crizelor, prin participarea la evaluarea comună a amenințărilor și la eventualele inițiative diplomatice.

11. Utilizarea cursului online European Security and Defence Policy (ESDP), pus la dispoziție de Departamentul pentru Învățământul Distribuit Avansat la Distanță (vezi bibliografia), în cadrul cursurilor și seminariilor de specialitate desfășurate în Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

BIBLIOGRAFIE

- Băhnăreanu, Cristian, *Puterea militară în secolul XXI. Modalități de realizare și manifestare a puterii militare în societatea democratică românească*, Ed. UNAp, București, 2005
- Cameron, Fraser; Gerrard Quille, *ESDP: the state of play*, European Policy Centre, Brussels, September 2004
- Duke, Simon, *Politica Externă și de Securitate Comună. Provocările extinderii Uniunii Europene*, Ed. Economică, București, 2004
- Hunter, Robert Edwar, *The European Security and Defense Policy: NATO's Companion - or Competitor?*, RAND Corporation, 2002
- Isakova, Irina, *ESDP after the EU Constitution*, în RUSI Journal, Vol. 150, No. 1, February 2005
- Lindstrom, Gustav, *EU-US burdensharing: who does what?*, Chaillot Paper no. 82, September 2005
- Mureșan, Liviu; Adrian Pop, Florin Bonciu, *Politica europeană de securitate și apărare - element de influențare a acțiunilor României în domeniul politicii de securitate și apărare*, Ed. Institutului European pentru România, București, 2004
- Mureșan, Mircea; Gheorghe Văduva, *Strategia de parteneriat, parteneriatul strategic*, Ed. UNAp „Carol I”, București, 2005
- Pirnea, Vasile, *Dimensiunea de securitate și apărare a Uniunii Europene*, București, Ed. Centrul Tehnic Editorial al Armatei, 2005
- Popa, Vasile, *Implicațiile globalizării asupra securității naționale*, Ed. UNAp „Carol I”, București, 2005
- Popa, Vasile; Nicolae Dolghin, *NATO și UE. Determinări și finalități*, Ed. UNAp, București, 2004
- Prisecaru, Petre (coord.), *Politici comune ale Uniunii Europene*, Ed. Economică, București, 2004
- Sarcinschi, Alexandra, *Security between objective and subjective. The social representation of security in Romania and Europe*, comunicare susținută în cadrul celei de a 4-a Conferințe Internaționale “Strategy 2005” organizată de institutul elen de Studii Strategice, Atena, 3-4 noiembrie 2005
- Văduva, Gheorghe, *Dinamica parteneriatelor*, Ed. UNAp, București, 2004
- Văduva, Gheorghe; Mihai-Ștefan Dinu, *Strategia europeană a integrării*, Ed. UNAp, București, 2005

- Interviu cu Javier Solana, Înaltul Reprezentant al PESC, în “ESDP Newsletter”, Issue 1, December 2005
- EU Institute for Security Studies, *EU Security and Defence Policy. The first five years (1999-2004)*, Paris, 2004
- EU Institute for Security Studies, *EU security and defence - Core documents 2005*, Chaillot Paper no. 87, March 2006
- European Security Strategy, *A Secure Europe in a Better World*, Brussels, 12 December 2003, ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf
- *Treaty establishing a Constitution for Europe*, <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:EN:HTML>
- *Joint Declaration issued at the British-French Summit*, Saint-Malo, France, www.isn.ethz.ch/pubs/ph/details.cfm?lng=en&id=10212
- *SIPRI military expenditure database*, www.sipri.org/contents/milap/milex/mex_database1.html
- Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională Strategiei XXI a UNAp „Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI”, 14-15 aprilie 2005, Secțiunea: Apărare și securitate națională, Ed. UNAp „Carol I”, București, 2005
- A V-a Sesiune internațională de comunicări științifice a CSSAS „Securitate și stabilitate în bazinul Mării Negre”, 21-22 noiembrie 2005, Ed. UNAp „Carol I”, București, 2005
- Sesiunea anuală de comunicări științifice cu participare internațională a UNAp „Securitatea și apărarea spațiului sud-est european, în contextul transformărilor de la începutul mileniului III”, 13-14 aprilie 2006, Secțiunea: Apărare și securitate națională, Ed. UNAp „Carol I”, București, 2006
- Cursul online „European Security and Defence Policy (ESDP)”, pus la dispoziție de Departamentul pentru Învățământul Distribuit Avansat la Distanță, din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, http://adl.unap.ro/detalii_cursuri_acreditate.php
- revista Gândirea Militară Românească, nr. 2/2005
- revista Impact Strategic, colecția 2004-2006
- <http://europa.eu.int>, <http://ue.eu.int>, www.nato.int, www.eurocorps.org, www.theglobalist.com

---

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 31.05.2006

Hârtie: A3	Format: A5
Coli tipar: 2,75	Coli editură: 1,375

Lucrarea conține 44 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro, Site: <http://cssas.unap.ro>

B. 141/968/06

C. 287/2006